

РОЗМАЇТТЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ПОРТРЕТІВ У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ПЕТРА СОРОКИ

Кучма Наталія Зіновіївна

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і методики
української та світової літератури, Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,*

kmz060763@tnpu.edu.ua

Петро Сорока відомий читачеві не лише як письменник, але й критик, літературознавець, журналіст. З-під його пера вийшло чимало літературних портретів українських митців не лише материкової України, а й діаспори. Саме з його праць дізнавалися ми про письменників, які в силу політичних обставин були вилучені з літературного процесу. Йому завдячуємо можливість довідатися про Яра Славутича, Святомира Фостуна, Ємму Андіївську, Марту Мельничук та ін. Нам у спадщину залишилося майже три десятки літературних портретів українських митців, і не лише майстрів слова, а й художників, (Є. Андіївська, Б. Ткачик), скульпторів (Іван Мердак), громадських діячів (І. Боднарчук). Метою цієї розвідки є потреба дослідити особливості портретування та жанрові різновиди згаданих літературних портретів, для чого використаємо класифікацію М. Ю. Воронової.

Жанр літературного портрета в Україні є традиційним, продуктивним і різноманітним. Вимогою часу стала потреба скрупульозного з'ясування його модифікацій. Як правило, літературним портретом називають публіцистичний чи історико-літературний твір, в центрі якого є митець. Крізь призму його життєпису автор розкриває особистість портретованого, його духовну сутність, яка відбивається у творчості. Таким є монографічне дослідження «Іван Боднарчук. Літературний портрет». П. Сорока переплітає розповідь про життя митця з його літературними шуканнями, непростою педагогічною роботою, керування хором, громадською діяльністю. Поступово критик переносить увагу на прозові та драматичні твори І. Боднарчука, аналізує їх, наводить цитати,

намагається затінити окремі невдалі епізоди. Робить це делікатно, пояснює причини, вказує шляхи їх подолання. П. Сорока постійно підкреслює заслуги портретованого у шкільництві, у громадській роботі, наголошує на мотивах, що спонукали до активної діяльності та творчості.

Є у його доробку і літературно-критичний портрет. Це жанр, в якому «твориться образ письменника шляхом виявлення його художницької домінанти, втіленої в його творчості; літературно-критичне портретування спирається на дослідження: прямого і контекстуального вираження письменника в тексті; його світоглядних позицій та ідеєносних категорій; літературного напрямку, до якого він належить; художньо-естетичної платформи; місця й ролі в контексті вітчизняної та світової літератури» [1, с. 36-37]. Цей термін вперше був вжитий у дисертації Воронової М. Ю. Особливість цього різновиду полягає в тому, що автор має обрати для аналізу лише творчість письменника. Такими літературними портретами є «Богдан Сушинський. Літературний портрет» (1999), «Вивільнення світла або літературний портрет Марти Мельничук» (2001). «Святомир Фостун. Літературний портрет» (2002), «Секрет вічності, або ліра і терни. (Десять етюдів про Бориса Демкова)» (2003).

Ще одним різновидом є літературно-біографічний портрет, в якому «твориться житейський образ письменника на тлі біографічних фактів та особистісних характеристик героя. Цей підвид літературного портрета пишеться у вигляді композиційно не скутої розповіді, що розгортається хронологічно, спираючись на послідовність біографії чи ретроспективно (від ключового моменту біографії до першопричин, що зумовили цей момент)» [1, с. 56]. Саме так писав П.Сорока про Емму Андієвську. Особисте знайомство з письменницею і художником наклало відбиток на стилістику цього портрета. У монографічному дослідженні «Емма Андієвська. Літературний портрет» (1998) відчутний потужний струмінь ліризму, більш властивий художньому творові, а не критичному. Автор захоплений творчим доробком мисткині і не приховує

цього. Його однаково цікавить і поезія, і малярство, їх взаємовпливи і протистояння.

Наведені приклади лише частково розкривають таємниці літературних портретів, що їх написав Петро Сорока. Саме ці праці письменника ще чекають вдумливого і небайдужого дослідника.

Список використаних джерел

1. Воронова М. Ю. Сучасна українська портретистика: жанрова диференціація і поетика: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. Київ, 2006. 201 с.

ДЕННИКИ ПЕТРА СОРОКИ: ПОЕТИЧНИЙ МЕМОРАТ І ВІДЛУННЯ ЧАСУ

Лабашук Оксана Василівна

доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики української та світової літератури, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,

lagoshnyak@ukr.net

Решетуха Тетяна Василівна

кандидат наук із соціальних комунікацій, викладач кафедри журналістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,

reshtetyana@gmail.com

Одна із найприкметніших художніх форм, що є у творчому доробку Петра Сороки, – його денники. Вважаємо, що така форма, яка поєднує автобіографізм, ліризм та есеїстичність викладу, – надзвичайно суголосна нашому часові.

Петро Сорока пише свою поетичну автобіографію упродовж 2001-2012 років: «Пам'яті навперейми» (2001), «Найкраще померати в понеділок: денники 2001 р.» (2002), «Голос із притвору» (2004). «Денники 2004-2005» (2006),